

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

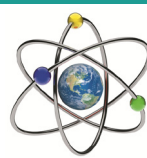
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 582 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhammedova Muhlisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текстоворждении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari....	98
Yakubjonov Xasan Qahramonovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	103
Umarov Xusniddin Egamboyevich	
Sport maktabi o'quvchilarida yengil atletika intervalli mashg'ulotlari yordamida chidamlilikni oshirish	107
Shuxrat Xudoyberdiyev Mamayusupovich, Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich	
O'zbek va jahon adabiyoti matnlarini qiyosiy tahlil qilishda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining o'rni	112
Sodikova Makhliyo	
Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan harbiy tarbiya metodlari	117
A'zamov Inom Salimjonovich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilar bilan ishlashda STEAM yondashuvidan foydalanish metodikasini takomillashtirish	121
Abidjanova Vasila To'likinovna	
Kommunikativ topshiriqlar asosida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	129
Prenova Gulsara Barlikbayevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik nutqiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	134
Meyliqulova Manzura Abdullayevna	
Kasbiy ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	138
Ne'matova Zarina Furqat qizi	
Kimyoning asosiy tushuncha va qonunlarini aksiomatik asosda talqin qilishning ilmiy-pedagogik ahamiyati	141
Kamolova Nargiza Ibragimovna	
Моделирование процесса формирования патриотизма у курсантов на основе культурного наследия казахской и узбекской интеллигенции	147
Малдыбаев Куандик Бекбауович	
Bo'lajak tarjimonlarda mumtoz asarlardagi leksik-frazeologik birliklarni tarjima qilish kompetensiyasini shakllantirish ("Firdavs ul-iqbol" asari misolida)	152
Borasulova Dilnoza Dilmurodjon qizi	
WHY I+1 is Not the ZPD: Reassessing Input-Based and Sociocultural Accounts of EFL Development	155
Sattarova Zulxumor Nodirbek kizi	
Лингвометодическая компетенция учителя русского языка: генезис понятия и структура в современной педагогической науке	159
Икрамова Мунира Маруфжановна	
Kasbiy axloq va pedagogik madaniyat masalasini tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodlarining o'rni va vazifalari	163
Kazakov Shavkat Norgobilovich	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutq faoliyatida ijtimoiy muhitning psixologik roli	168
Shadiyev Feruz Djaxonovich	
Intellektida nuqsoni bo'lgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning so'z boyligini boyitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish	173
Xolmuxamedova Zilola Azimovna	
PIRLS xalqaro baholash dasturida matn bilan ishlashning asosiy turlari va ularni boshlang'ich ta'limda qo'llash metodikasi	178
Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna	
Ona tili ta'limida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish	183
Toshmatova Yulduz Olloqulovna	
Kompetentlikka asoslangan ta'limda pedagogning kasbiy madaniyatining o'rni	190
Xojamov Ilhomjon Rahmonaliyevich	

Boshlang'ich ta'limda darslik va o'quv lug'atlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning lingvistik-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	195
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning integrativ-metodik modelini takomillashtirish	201
Ataboyeva Muxlisa Azimjon qizi	
Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi asosida oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish.....	209
Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Safarov Azamat Rasul o'g'li	
Inklyuziv ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni tashkil etish	214
Avazova Ozoda Ashurali qizi	
Integrativ yondashuv asosida talabalarining kreativ faoliyatini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari ...	219
Abdusabirova Laylo Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining imloviy savodxonligini oshirish usullari	224
Ashurova Zilolaxon Baxodir qizi	
Boshlang'ich ta'limda Jeopardylabs platformasi asosidagi o'yin-topshiriqlarning dars samaradorligidagi ahamiyati.....	229
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Tasviriy san'at talabalarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	233
Bazarova Muyassarxon Maxamadyusubovna	
What Trainee English Teachers Notice in AI-Generated Assessment Tools: Fault Detection in Two Tesol Cohorts	238
Dildora Kdirbayeva	
Zamonaviy didaktik vositalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kometensiyasini rivojlantirish mexanizmi.....	246
Ergasheva Ma'mura Suyunovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" milliy o'quv dasturi asosida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning pedagogik asoslari.....	250
Ergasheva Umrinisso Komilovna	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari ...	254
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Parent Preparation for Meaningful Participation in Inclusive Education.....	258
Muazzam Bakhtierovna Abdurakhmanova	
Oliy ta'limning nofilologik yo'nalishlarida til ta'limi darsliklari mazmunini bosqichma-bosqich loyihalash	262
Muxamedova Muhlisa Avazjon qizi	
Interyer dizayn ta'limida sun'iy intellekt: bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	268
Rustamov Kamoliddin Ziyodulla o'g'li	
Differences Between Professional and Amateur Boxing	273
Shuhrat Dilmuradov	
Лингводидактический потенциал интерактивного обучения в развитии речевой компетенции пятиклассников.....	277
Ергашева Эльвира Владимировна	
Теория, метод и профессиональное действие: пути модернизации дисциплины "Методика преподавания родного языка" в педагогическом вузе.....	281
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kognitiv-grafomotor mashqlar tizimi	285
Rashidova Saida Ravshonbek qizi	
4-sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	289
To'xtaxo'jayeva Shaxnoza Muhammadumar qizi	

Ingliz tilini o'qitishda formativ baholash tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari	294
<i>Allayarova Muhabbat Xudayarovna</i>	
Pedagogical Conditions for Establishing an Integrative Approach to Developing Students' Didactic Competence	300
<i>Orazova F. O.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida empatik liderlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	306
<i>Umarova Moxinur Shukuroxunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik faoliyatini metodik loyihalashning zamonaviy holati va mavjud muammolari.....	312
<i>Temirova Shahloxon Xoshimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv-lingvodidaktik asoslari	317
<i>Abdullayeva Dilovar Bahrullayevna</i>	
"Avesto" ta'limotida ma'naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik xususiyatlari	321
<i>Aliyev Islambek Tursinbayevich, Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy – pedagogik asoslari	326
<i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>	
Fizikadan nostandart va olimpiada masalalarini yechish orqali o'quvchilarning muhandislik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	330
<i>Jo'rayev Farxod Isroilovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda divergent-kasbiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari.....	338
<i>Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqtni boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari.....	346
<i>Norova Nargiza Xalmamat qizi</i>	
Katta yoshdagi ayollarda metabolik salomatlikni yaxshilashga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi jismoniy mashg'ulotlar metodikasi	350
<i>Ruziyeva Raxima Bobojonovna</i>	
Technology-Integrated English Writing Instruction: a Tpack-Based Approach to Competence Development.....	357
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Disleksiyali o'quvchilar bilan individual ishlashning psixologik-pedagogik asoslari	362
<i>Toshpo'latova Go'zal Fayzullo qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini jismoniy va ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda o'lkashunoslik-turistik faoliyatning integrativ pedagogik modeli (Qashqadaryo viloyati misolida).....	366
<i>Yodgorov Mansurjon Abduraximovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ingliz tili ta'limida foydalanishning ahamiyati	372
<i>Buriyeva Zarnigor Tolibjonovna</i>	
Ko'p qirrali figuralarni o'rgatishda raqamli platformalardan yoki dasturlardan o'rganish metodikasi	376
<i>Uraimova Durdona Baxodirjon qizi</i>	
O'zbekiston va Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish	381
<i>Jamolov Fazliddin Nuriddin o'g'li</i>	
Sun'iy intellektli o'quv vositalarini yaratuvchi ta'lim muhitlarining qiyosiy tahlili.....	387
<i>Sadikova Dilshoda Aminjon qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarida mediatarbiya orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi...	392
<i>Umirzoqova Malika Mamadi qizi</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining liderlik kompetentligini raqamli kollaborativ faoliyatda rivojlantirish bo'yicha xorijiy yondashuvlar.....	397
<i>Sanayeva Sogdiana Ziyadullayevna</i>	

Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli ijodkorlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	403
<i>Sotbarova Dilfuza Ilhom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida produktiv muloqot ko'nikmalarini akmeologik yondashuv va storytelling texnologiyasi asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	409
<i>Turdiyeva Feruza Sobirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida individual yondashuvning yetishmasligi va ta'lim sifatiga ta'siri.....	417
<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna, Mannopova Nilufar Ziyovuddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik baholash va psixologik tashxis: farqlanishi va tarbiyachi kasbiy vakolatining chegaralari	422
<i>Зайнутдинова Дилобар Нуритдиновна</i>	
Geometriya o'qitish metodikasini takomillashtirishda turk geometriyasi masalalarini yechish usullaridan foydalanishning ahamiyati.....	429
<i>Imomnazarova Nurjaxon Toktaboyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	436
<i>Otahanova Manzura G'ofurovna</i>	
Predikativlik - umumlingvistik qonuniyat (ingliz, fransuz va o'zbek tillari misolida).....	441
<i>Kurbanova Raxima Abdullayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning ahamiyati	450
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Badiiy matnlar asosida talabalarining lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	455
<i>Ochilxonov Abduljalolxon Davron o'g'li</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida oilaviy omilning ijtimoiy-psixologik ahamiyati.....	461
<i>Turdimatova Elnaza Erkinjon qizi</i>	
Pedagogik amaliyot pedagogik otm talabasi uchun ijtimoiy, kasbiy moslashuv maktabi sifatida	465
<i>Choriyeva Mehribonu Baxtiyor qizi</i>	
Implementing Competency-Based Education (CBE) in English Language Teaching: Principles, Frameworks, and Performance-Based Assessment.....	470
<i>Erkinova Lutfiya Qudratovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy-pedagogik madaniyatni rivojlantirish texnologiyasi	474
<i>Giyasova Mushtariy Abdiganiyevna</i>	
Ta'lim samaradorligini ta'minlashda axborot ta'lim resurslari imkoniyatlari.....	477
<i>Qurbonova Nafisa Ilxom qizi, Meyliyeva Shahodat Ulug'bek qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	481
<i>Umarova Marg'uba Ulug'bek qizi</i>	
Alaliyali bolalarda nutqkompetensiyasini rivojlantirishning neyrokognitiv multimodal texnologiyalari	484
<i>Usarova Madina Odil qizi</i>	
Raqamli avlodda "4K" kompetensiyalarini rivojlantirishda pedagogik-didaktik imkoniyatlari	489
<i>Haqnazarova Sarvina Kuvat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida qat'iyatlilik, mas'uliyat, sabr-toqat, mustaqillik va maqsadga intiluvchanlikni tarbiyalash	492
<i>Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzi va hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirishning didaktik jihatlarini	497
<i>Otanazarova Anora Og'aboy qizi</i>	
Talabalar jismoniy faolligini oshirishda sog'lom turmush tarzi, motivatsiya va kompetensiyaviy yondashuvning integratsiyasi.....	502
<i>Sirojov Otajon Orifjonovich</i>	
Maktabda sport tadbirlarini tashkil qilish va o'tkazish texnologiyasi	507
<i>Urinova Firuza Azimovna</i>	
Katta yoshdagi ingliz tili o'rganuvchilarining kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan individual ta'lim trayektoriyalarini loyihalashning nazariy-metodik asoslari	512
<i>Yoqubjanova Diyora Dilshodbek qizi</i>	

Ta'lim platformalaridan foydalanish asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini rivojlantirish imkoniyatlari.....	518
Oynabekova Sojida Akbar qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan o'qitish tizimida pedagogik monitoringning tarkibiy tuzilmasi va mazmunini takomillashtirish.....	524
Choriyeva Z. T., Tog'ayeva Shahrizoda	
Maxsus pedagogika fanlarida nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash usullari hamda texnologiyalari...	529
Maqsudova Nodira Alijonovna	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirishda kreativ storytelling texnologiyasidan foydalanish.....	534
Keldiyarova Vazira Botirovna	
Ta'lim tizimida iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishning nazariy-tarixiy evolyutsiyasi va metodologik asoslari.....	540
Sharipova Go'zal Jumanazar qizi	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida kreativlikni rivojlantirish samaradorligi	544
Soliyeva Shoir Abdurashitovna	
Talabalarning psixoemotsional barqarorligini ta'minlovchi hissiyotlarni boshqarish mexanizmlari	552
Musinova Nozira Mirzadjanovna	
Ta'lim tizimini boshqarishda boshqaruv tamoyillarining o'rni va ahamiyati	557
Rajabova Nargiza Ahmadovna	
Alfa avlodida qadriyatlar rivojlanishida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari	563
Jo'rayeva Difuza Abdug'aniyevna	
Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari	569
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tarkibida azot, oltingugurt va fosfor saqlagan ligandlarda silikagel matritsasiga nokovalent immobillangan 3d-metallar kompleks birikmalari sintezi	575
Xudoyorova Nilufar Qaxramon qizi	

NUTQIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALARNING BOG'LANGAN NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA KREATIV STORYTELLING TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH

Keldiyarova Vazira Botirovna

Xalqaro innovatsion universiteti

“Pedagogika va ta’lim” kafedrasi dotsenti v. b. (PhD)

ORCID: 0000-0001-5725-6582

Annotatsiya: Maqolada nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda bog'langan nutqni rivojlantirish muammosi yoritilgan. Kreativ storytelling texnologiyasining imkoniyatlari tahlil qilingan. Bolaning mustaqil hikoya tuzish faolligiga e'tibor qaratilgan. Texnologiyaning mazmuni logopedik maqsadlar bilan uyg'unlashtirilgan. Hikoya tuzish, davom ettirish va qayta yaratish usullari tizimlashtirilgan. Muallif tomonidan kreativ storytellingning bosqichli modeli taklif etilgan. Mazkur yondashuv nutqiy tashabbus va ijodkorlikni qo'llab-quvvatlaydi.

Kalit so'zlar: nutq nuqsoni, bog'langan nutq, storytelling, kreativ ta'lim, hikoyalash, nutqiy faollik, nutqiy tashabbus, logopedik korreksiya, ijodiy topshiriq.

Abstract: The article examines the development of coherent speech in children with speech disorders. The potential of creative storytelling technology is analyzed. Particular attention is given to children's independent story construction. Storytelling activities are integrated with speech correction goals. Techniques for creating, continuing, and transforming stories are systematized. A staged model of creative storytelling is proposed. The approach supports speech initiative and creative activity.

Key words: speech disorders, coherent speech, storytelling, creative learning, narrative, speech activity, speech initiative, speech correction, creative tasks.

Аннотация: В статье рассматривается проблема развития связной речи у детей с речевыми нарушениями. Анализируются возможности технологии креативного storytelling. Особое внимание уделяется самостоятельному созданию рассказа ребенком. Технология связывается с коррекционными речевыми задачами. Систематизируются приемы создания, продолжения и преобразования рассказа. Предлагается поэтапная модель креативного storytelling. Подход способствует развитию речевой инициативы и творческой активности.

Ключевые слова: речевые нарушения, связная речь, storytelling, креативное обучение, рассказывание, речевая активность, речевая инициатива, логопедическая коррекция, творческие задания.

KIRISH

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim bosqichida bolaning nutqiy rivojlanishi uning bilish faoliyati, muloqotga kirishishi, ijtimoiy moslashuvi hamda keyingi ta'lim muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biridir. Ayniqsa, nutqida turli nuqsonlari mavjud bo'lgan bolalarda bog'langan nutqning yetarlicha shakllanmaganligi alohida pedagogik-korreksion muammodir. Bunday bolalar ayrim hollarda alohida so'z yoki soddaga gaplarni to'g'ri qo'llay olsalar-da, voqea-hodisalarni izchil bayon qilish, sabab-oqibat munosabatlarini ifodalash, voqealar ketma-ketligini saqlash, qahramonlarning harakatlarini izohlash va mustaqil hikoya yaratishda qiyinchiliklarga duch keladilar.

Bog'langan nutq faqat grammatik jihatdan to'g'ri gaplar yig'indisi emas. U mazmunning yaxlitligi, mantiqiy ketma-ketlik, leksik boylik, grammatik vositalardan foydalanish, voqealar o'rtasidagi sababiy aloqalarni ifodalash hamda tinglovchiga tushunarli tarzda fikr yetkazish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Shu sababli logopedik korreksiya jarayonida alohida tovush yoki so'z darajasidagi mashqlar bilan cheklanib qolmasdan, bolaning yaxlit kommunikativ faoliyatini rag'batlantiruvchi usullardan foydalanish zarur.

Zamonaviy tadqiqotlarda narrativ, ya'ni hikoyalashga asoslangan intervensiya bolalarning hikoya tuzilmasi, lug'at, murakkab sintaktik birliklardan foydalanish va ijtimoiy-pragmatik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun tabiiy sharoit yaratishi qayd etiladi. Xususan, narrativ intervensiya bo'yicha tizimli tadqiqotlarda hikoya gram-

matikasi, mikrostruktura, murakkab til birliklari va inferensial fikrlash kabi komponentlarga e'tibor qaratilgan^[1; 2].

O'zbekistonda ham logopediyaning nazariy va amaliy asoslari, nutq kamchiliklarining turlari, nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarni o'qitish va korreksiyalash masalalari M. Yu. Ayupova, L. R. Mo'minova va boshqa mutaxassislar tomonidan o'rganilgan^[3; 4]. M. Yu. Ayupovning "Logopediya" darsligida nutq kamchiliklarini bartaraf etish hamda maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishining o'ziga xosligi masalalari yoritilgan^[3]. Biroq aynan kreativ storytellingni bog'langan nutqni rivojlantirishning tizimli texnologiyasi sifatida tashkil etish masalasi alohida metodik yo'nalish sifatida yanada chuqur tadqiq etishni talab qiladi.

Mazkur maqolaning obyekti - nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion-rivojlantiruvchi ta'lim jarayoni.

Predmeti - kreativ storytelling texnologiyasi asosida bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirish mazmuni, metodlari va pedagogik shart-sharoitlari.

Maqsad - nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirishda kreativ storytelling texnologiyasining pedagogik va logopedik imkoniyatlarini aniqlash hamda uni tashkil etishning amaliy modelini taklif qilish.

Maqsadga muvofiq quyidagi **vazifalar** belgilandi:

- bog'langan nutq rivojiga oid ilmiy-metodik qarashlarni tahlil qilish;
- narrativ intervensiylarning imkoniyatlarini aniqlash;
- kreativ storytelling tushunchasining logopedik mazmunini ochib berish;
- storytelling asosidagi topshiriqlarni nutqiy maqsadlar bilan integratsiyalash;
- kreativ storytellingni tashkil etish bosqichlarini ishlab chiqish;
- undan foydalanishning pedagogik samaradorlik mezonlarini belgilash.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning nutqiy rivojlanishi masalasi maxsus pedagogika va logopediya fanlarining asosiy tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda L. R. Mo'minova, M. Yu. Ayupova kabi olimlarning ishlari nutq rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari, ularni diagnostika qilish va korreksiyalashning pedagogik asoslarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega^[3; 4].

L. R. Mo'minova tomonidan ishlab chiqilgan logopedik tekshirish va nutqni rivojlantirishga oid metodik yondashuvlar bolalarning nutqiy imkoniyatlarini aniqlash va individual korreksion ishlarni tashkil etish uchun muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi^[4].

Mahalliy tadqiqotlarda nutqiy rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlari bo'lgan bolalar bilan psixologik-pedagogik korreksiya jarayonida diagnostika, individual yondashuv va korreksion dasturlarni tashkil etish masalalariga e'tibor qaratilgan^[5]. Shuningdek, zamonaviy o'zbek tadqiqotlarida o'yin faoliyati orqali nutqiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash, eshituv idroki va boshqa nutqiy komponentlarni rivojlantirish imkoniyatlari ham ko'rib chiqilmoqda^[6].

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda storytelling yoki narrative intervention tushunchasi tizimli ravishda tadqiq qilingan. Petersen tomonidan amalga oshirilgan tizimli sharhda nutqiy rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlarga ega maktabgacha va maktab yoshdagi bolalarda narrativ asosidagi til intervensiylari o'rganilib, ko'plab tadqiqotlarda hikoyaning makrostrukturalari va mikrostrukturalari bo'yicha ijobiy natijalar qayd etilgan^[1]. Muallif dastlabki tadqiqotlarda ishtirokchilar soni va metodikalarning xilma-xilligini hisobga olgan holda, natijalarni tegishli tadqiqot sharoitlari doirasida talqin qilish maqsadga muvofiqligini ham ta'kidlagan.

Favot, Carter va Stephenson tomonidan olib borilgan tizimli sharhda 1993–2018-yillar oralig'ida chop etilgan 24 ta tadqiqot tahlil qilingan. Tadqiqotlarda nutqiy rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlarga ega bolalarga qaratilgan og'zaki narrativ intervensiylarning xususiyatlari va samaradorligi o'rganilgan^[2]. Mazkur natijalar hikoyalashdan foydalanish bolalarning narrativ kompetensiyasini rivojlantirish uchun ilmiy asosga ega ekanligini ko'rsatadi.

Winters va hammualliflarning meta-tahlilida 1987–2019-yillar oralig'idagi 37 ta tadqiqot va 382 ta effekt ko'rsatkichi tahlil qilingan. DLDga ega bolalarning narrativ faoliyatida tipik rivojlanayotgan tengdoshlariga nisbatan o'rtacha –0,82 standart og'ish darajasidagi farq aniqlangan. Farqlar grammatik aniqlik va hikoya grammatikasi kabi mikro- va makrostruktura ko'rsatkichlarida ham qayd etilgan^[7].

2021-yildagi yana bir tizimli sharh va meta-tahlilda 40 ta tadqiqot natijalari umumlashtirilgan. Guruhli tadqiqotlarda narrativ ishlab chiqarish va tushunishga ijobiy ta'sirlar aniqlangan. Samarali intervensiylarning umumiy xususiyatlari sifatida hikoya tili uchun imkoniyat yaratish, verbal va vizual tayanchlardan foydalanish, story grammarni bevosita o'rgatish hamda bolalar adabiyotidan foydalanish ko'rsatilgan^[8].

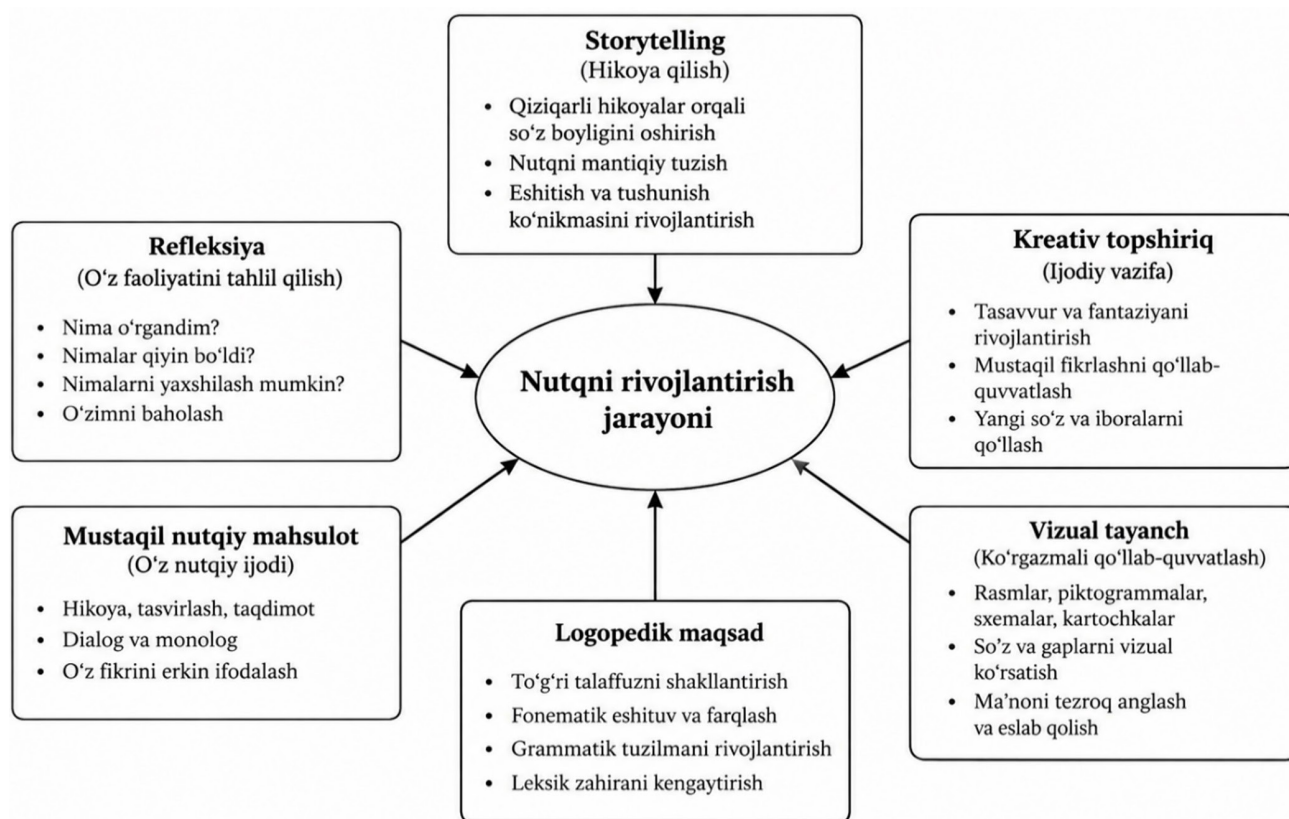
TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy taqqoslash, pedagogik modellashtirish, ilmiy-metodik adabiyotlarni kontent-tahlil qilish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi.

Nazariy tahlil orqali bog'langan nutq, narrativ faoliyat, storytelling, kreativ ta'lim va nutqiy tashabbus tushunchalarining o'zaro munosabati aniqlandi. Qiyosiy taqqoslash yordamida hikoyani qayta so'zlatishga asoslangan topshiriqlar bilan kreativ storytelling topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari o'zaro qiyoslandi.

Pedagogik modellashtirish metodidan foydalanib, nutqiy rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlarga ega bolalar uchun kreativ storytellingning motivatsion, obrazli-konstruktiv, nutqiy-kreativ, kommunikativ va refleksiv bosqichlardan tashkil topgan modeli taklif qilindi.

Tadqiqotning asosiy metodologik tamoyili shundan iboratki, storytelling bolaning tayyor nutq namunasidan foydalanishi bilan bir qatorda, mustaqil nutqiy mahsulot yaratish imkoniyatlarini ham kengaytirishga xizmat qilishi kerak (1-rasm).

1-rasm: Shu asosda kreativ storytelling texnologiyasi quyidagi komponentlarning integratsiyasi sifatida talqin qilindi

TAHLIL VA NATIJALAR

Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirishda muhim yo'nalishlardan biri - bolaning nutqiy faoliyatdagi ishtirokini yanada faollashtirishdir. Masalan, bola rasm asosida tayyor hikoyani takrorlaydi, pedagog savollar beradi, bola esa qisqa javoblar orqali topshiriqni bajaradi. Bunday mashg'ulotlar bolaning nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi, shu bilan birga, mustaqil nutqiy tashabbusni yanada kengroq rag'batlantirish imkoniyatini yaratadi.

Kreativ storytellingda nutqiy vazifa ochiq xarakterga ega bo'ladi. Masalan, pedagog bolaga "Bu rasmda nima bor?" deb so'rash bilan bir qatorda, "Qahramon ertalab uyg'onganda nimani ko'rdi?", "Agar eshik ortida sehrli xona bo'lsa, u yerda nima bo'lishi mumkin?", "Hikoyaning oxirini o'zing o'zgartir", "Qahramonga yangi do'st yarat" kabi ijodiy topshiriqlarni ham beradi.

Bunda bolaning bir vaqtning o'zida bir nechta nutqiy va kognitiv jarayonlari faollashadi: predmetni nomlash, belgilarni ifodalash, fe'llarni qo'llash, gap tuzish, ketma-ketlikni saqlash, sabab-oqibat munosabatlarini ifodalash va mustaqil xulosa chiqarish.

Xorijiy tadqiqotlarda ham narrativ intervensiyaning ushbu kompleks xususiyatiga alohida e'tibor qaratiladi. ASHA ma'lumotlarida narrativ intervensiyalar hikoya strukturasi, sintaktik murakkablik, vaqt va sababni bildiruvchi bog'lovchilar, lug'at hamda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish uchun qo'llanishi qayd etiladi [9]. Shu jihatdan, storytellingni "ertak aytish" bilan bir qatorda, ko'p komponentli nutqiy rivojlantirish vositasi sifatida qo'llash maqsadga muvofiq (1-jadval).

1-jadval: **Kreativ storytellingning mualliflik modeli**

Bosqich	Asosiy mazmun	Kreativ topshiriq	Rivojlantiriladigan nutqiy komponent
Motivatsion	Bola hikoya vaziyatiga jalb qilinadi	"Sirli quti ichida nima bor?"	Lug'at, nutqiy qiziqish
Obrazli-konstruktiv	Qahramon va vaziyat yaratiladi	Qahramonga ism va xususiyat tanlash	So'z boyligi, sifatlar
Voqeaviy	Voqealar ketma-ketligi tuziladi	3–4 rasm asosida voqeani yaratish	Bog'langan nutq
Kreativ	Hikoya o'zgartiriladi	Boshqa yakun yaratish	Mustaqil fikrlash
Kommunikativ	Hikoya boshqalarga taqdim etiladi	Juftlik yoki guruhda hikoya qilish	Dialogik va monologik nutq
Refleksiv	Bola o'z hikoyasini baholaydi	"Menga nimasi yoqdi?"	Nutqiy o'zini baholash

Mazkur modelning muhim jihati - har bir bosqichning logopedik maqsad bilan bog'langanligidir. Masalan, bola bilan ishlashda asosiy maqsad lug'atni boyitish bo'lsa, hikoya qahramonining tashqi ko'rinishi, xususiyatlari va harakatlarini ifodalovchi so'zlardan foydalanish talab qilinadi. Grammatik nutq ustida ishlanganda esa hikoyada fe'l zamonlari, kelishik shakllari, bog'lovchilar va murakkab gaplardan foydalanishga e'tibor qaratiladi.

Bog'langan nutqni rivojlantirishda ayniqsa "hikoyani davom ettir", "hikoyaning yakunini o'zgartir", "qahramonning o'rnida bo'lsang nima qilarding?", "hikoyaga yangi qahramon qo'sh" kabi topshiriqlar samarali metodik vosita bo'lishi mumkin. Chunki bunda bola tayyor matnni mexanik takrorlamaydi, balki nutqiy vaziyatni qayta quradi.

Masalan, "Yo'qolgan quyoncha" mavzusidagi storytelling mashg'ulotida dastlab bola qahramonni tasvirlaydi. Keyin quyonchani nima sababdan yo'qolganini taxmin qiladi. Keyingi bosqichda uni kim topgani haqida hikoya tuzadi. So'ng hikoyaning yakunini o'zgartiradi. Oxirida esa quyoncha nomidan qisqa dialog yaratadi (2-jadval).

2-jadval: **Shunday qilib, bitta storytelling syujeti doirasida quyidagi nutqiy vazifalar amalga oshirilishi mumkin:**

№	Nutqiy rivojlanish bosqichi	Mazmuni
1	Nomlash	Predmet, shaxs, hayvon yoki hodisalarni nomlash
2	Tasvirlash	Predmet yoki hodisaning belgilarini, xususiyatlarini aytish
3	Gap tuzish	Berilgan so'zlar asosida grammatik jihatdan to'g'ri gaplar tuzish
4	Voqeani ketma-ket bayon qilish	Voqealarni boshlanishi, rivoji va yakuniga ko'ra izchil bayon qilish
5	Sababni izohlash	Voqea yoki harakatning sababini tushuntirish va "Nima uchun?" savoliga javob berish
6	Dialog tuzish	Ikki yoki undan ortiq ishtirokchi o'rtasida mazmunli suhbat yaratish
7	Mustaqil hikoya yaratish	Tayanchsiz yoki minimal yordam asosida mustaqil, izchil hikoya tuzish

Bu usulning yana bir muhim jihati - vizual tayanchlardan foydalanish imkoniyatidir. Nutqiy rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlarga ega bolalar uchun rasm, predmet, kartochka, piktogramma, qo'g'irchoq, lego-konstruktor, rangli kubiklar yoki boshqa predmetlar hikoya yaratish jarayonini qo'llab-quvvatlashi mumkin. Tadqiqotlarda ham narrativ intervensiyalarning samarali komponentlari qatorida verbal va vizual tayanchlardan foydalanish ko'rsatilgan [9].

Kreativ storytellingni tashkil etishda bolaning javoblarini baholash bilan bir qatorda, uning nutqiy tashabbusini qo'llab-quvvatlash ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, bola "Quyoncha o'rmonda ketdi, keyin..." deb gap boshlasa, pedagog "Keyin nima bo'ldi?" deb uning fikrini davom ettirishga undashi mumkin. Agar bolaning nutqida grammatik jihatdan takomillashtirish talab etiladigan holat kuzatilsa, pedagog uning nutqiy faolligini saqlagan holda, to'g'ri variantni tabiiy ravishda takrorlashi maqsadga muvofiq.

Bu yondashuvda “pedagog savol beradi - bola javob beradi” modeli “pedagog vaziyat yaratadi - bola hikoya yaratadi” modeli bilan uyg'unlashtirilib, bolaning mustaqil nutqiy faolligini kengaytirishga imkon yaratiladi.

Kreativ storytelling samaradorligini baholash mezonlari

Kreativ storytelling texnologiyasining natijadorligini aniqlash uchun bog'langan nutqni quyidagi mezonlar asosida baholash mumkin (3-jadval):

3-jadval: Kreativ storytelling samaradorligini baholash mezonlari

Mezon	Yuqori daraja	O'rta daraja	Past daraja
Mazmuniy yaxlitlik	Voqealar mazmunan to'liq va izchil	Ayrim voqealar tushirib qoldiriladi	Hikoya mazmuni uzug-yuluq
Ketma-ketlik	Voqealar mantiqiy ketma-ketlikda	Ayrim ketma-ketlik xatolari mavjud	Voqealar tartibsiz
Leksik boylik	Turli so'z va iboralardan foydalanadi	So'z boyligi cheklangan	Bir xil so'zlarni ko'p takrorlaydi
Grammatik tuzilish	Gaplar to'liq va grammatik jihatdan to'g'ri	Ayrim grammatik xatolar mavjud	Sodda yoki tugallanmagan gaplar ustun
Kreativlik	Yangi qahramon, voqea yoki yakun yaratadi	Pedagogik yordam bilan o'zgartirish kiritadi	Tayyor namunani takrorlaydi
Nutqiy tashabbus	Mustaqil ravishda gap boshlaydi va davom ettiradi	Savol yoki tayanchdan keyin gapiradi	Faqat savolga javob beradi

Mazkur mezonlar asosida bolaning rivojlanish dinamikasini kuzatish mumkin. Bunda baholash grammatik to'g'rilik bilan bir qatorda, nutqning mazmuniy, kommunikativ va ijodiy jihatlarini ham qamrab olishi maqsadga muvofiq. Chunki kreativ storytellingning asosiy maqsadi - mazmunli, izchil, mustaqil va kommunikativ jihatdan faol nutqni shakllantirish.

Xorijiy tadqiqotlarda narrativ intervensiya natijasida hikoya ishlab chiqarish, lug'at va umumiy hikoya murakkabligida ijobiy o'zgarishlar qayd etilgan. Masalan, Gillam va hammualliflarning tadqiqotida narrativ intervensiya olgan to'rt nafar bola hikoya mahsulidori bo'yicha ijobiy rivojlanish dinamikasini ko'rsatgan, ulardan uchta hikoya murakkabligi bo'yicha ham ijobiy o'zgarishlar kuzatilgan ^[10].

2025-yilda o'tkazilgan randomizatsiyalangan pilot tadqiqotda esa rivojlanish tili bilan bog'liq o'ziga xos xususiyatlarga ega 44 nafar bola ishtirok etgan va maxsus narrativ intervensiya guruhida hikoyani tushunish va yaratish ko'rsatkichlari bo'yicha ijobiy dinamika qayd etilgan ^[11].

Mazkur natijalarni O'zbekiston sharoitida qo'llashda bolalarning individual nutqiy xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Nutqiy rivojlanishning turi va darajasi, bolaning yoshi, kognitiv imkoniyatlari, lug'at boyligi hamda individual psixologik xususiyatlari storytelling natijalariga ta'sir qilishi mumkin. Shuning uchun kreativ storytellingni individual korreksion dasturga moslashtirish muhim pedagogik shart sifatida qaraladi.

Tahlil natijasida kreativ storytelling va hikoyani qayta so'zlatishga asoslangan yondashuvlarning o'ziga xos jihatlari namoyon bo'ladi. Hikoyani qayta so'zlatishda bola mavjud mazmunni qayta tiklash ko'nikmalarini rivojlantirsa, kreativ storytellingda mavjud material asosida yangi nutqiy mahsulot yaratish imkoniyatlari kengayadi. Shu jihatdan, kreativ storytellingni bog'langan nutqni rivojlantirishda logopedik maqsadlar bilan uyg'unlashtirilgan faol nutqiy-kreativ texnologiya sifatida ko'rib chiqish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalarining nazariy tahlili shuni ko'rsatadiki, nutqiy rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlarga ega bolalarda bog'langan nutqni rivojlantirish lug'atni kengaytirish va grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzish ko'nikmalari bilan bir qatorda, kengroq nutqiy faoliyatni ham qamrab oladi. Bola nutqiy faoliyatning faol subyekt sifatida mustaqil fikr bildirish, voqealarni izchil bayon qilish, sabab-oqibat munosabatlarini tushuntirish, hikoya mazmunini o'zgartirish va yangi syujet yaratish imkoniyatiga ega bo'lishi maqsadga muvofiq.

Kreativ storytelling texnologiyasi ana shu imkoniyatlarni birlashtiruvchi metodik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Uning muhim jihati bolaning mavjud hikoya mazmunidan foydalanish bilan bir qatorda, mustaqil hikoya yaratishi uchun ham sharoit yaratishidir. Bunda vizual tayanch, predmetli faoliyat, dramatizatsiya, savol-javob, improvizatsiya va ijodiy topshiriqlar bir butun nutqiy vazifaga birlashtiriladi.

Maqolada taklif etilgan modelda storytellingning motivatsion, obrazli-konstruktiv, voqeaviy, kreativ, kommunikativ va refleksiv bosqichlari ajratildi. Har bir bosqich muayyan nutqiy komponentni rivojlantirishga yo'naltiriladi.

Kreativ storytellingdan foydalanishda quyidagi tavsiyalarni ilgari surish mumkin. Avvalo, topshiriqlar bolaning individual nutqiy imkoniyatlariga moslashtirilishi maqsadga muvofiq. Keyingi bosqichlarda vizual va predmetli tayanchlardan foydalanish darajasi bosqichma-bosqich moslashtirilib, bolaning mustaqil hikoyalash imkoniyatlari kengaytirib boriladi. Shuningdek, pedagog bolaning nutqiy faoliyatida takomillashtirish talab etiladigan jihatlarni tabiiy ravishda qo'llab-quvvatlagan holda, uning nutqiy tashabbusini saqlashga e'tibor qaratishi maqsadga muvofiq. Storytelling topshiriqlarida nutqning to'g'riligi bilan bir qatorda, bolaning yangi mazmun yaratish qobiliyatini ham baholash muhim ahamiyatga ega.

Kelgusidagi tadqiqotlarda kreativ storytelling texnologiyasini nutqiy rivojlanishida turli o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalar guruhlarida tajriba-sinovdan o'tkazish, uning bog'langan nutq, lug'at boyligi, grammatik tuzilma, nutqiy tashabbus va kreativlik ko'rsatkichlariga ta'sirini statistik jihatdan aniqlash maqsadga muvofiq. Ayniqsa, storytellingning multimodal, ya'ni rasm, predmet, harakat, tovush va raqamli vositalar bilan integratsiyalashgan shakllari istiqbolli tadqiqot yo'nalishi sifatida qaralishi mumkin.

Shunday qilib, kreativ storytelling texnologiyasini logopedik mashg'ulotlarga maqsadli va tizimli joriy etish nutqiy rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlarga ega bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirish, nutqiy tashabbusini qo'llab-quvvatlash va ularning faol kommunikativ faoliyatdagi ishtirokini kengaytirishning istiqbolli pedagogik vositalaridan biri sifatida baholanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Petersen, D. B. (2011). A systematic review of narrative-based language intervention with children who have language impairment. *Communication Disorders Quarterly*, 32(4), 207–220. DOI: 10.1177/1525740109353937.
2. Favot, K., Carter, M., & Stephenson, J. (2021). The effects of oral narrative intervention on the narratives of children with language disorder: A systematic literature review. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 33(4), 489–536.
3. Ayupova, M. Yu. (2007). *Logopediya*. Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti.
4. Mo'minova, L. R., Maxmudova, O. A., & Karimova, Sh. A. (2016). *Nutqni tekshirish va rivojlantirish bo'yicha logopedik albom*. Toshkent: Niso Poligraf.
5. Islomova, O. (2022). Nutq nuqsonlari bo'lgan bolalarning psixologik-pedagogik tuzatish. *Pedagogika va psixologiya*, 2(4).
6. Mamatkulova, L. T. (2026). Nutq buzilishlarini korreksiyalashda eshituv idrokini o'yin faoliyati orqali rivojlantirish. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 5(4.1), 105–106.
7. Winters, K. L., Jasso, J., Pustejovsky, J. E., & Byrd, C. T. (2022). Investigating narrative performance in children with developmental language disorder: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 65(10), 3908–3929. DOI: 10.1044/2022_JSLHR-22-00017.
8. Pico, D. L., Hessling, P. M., O'Brien, M. G., & Rodriguez, B. L. (2021). Interventions designed to improve narrative language in school-age children: A systematic review with meta-analyses. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 52(4), 1107–1131.
9. American Speech-Language-Hearing Association. (n.d.). *Spoken Language Disorders: Language Intervention and Narrative Interventions*. ASHA Practice Portal.
10. Gillam, S. L., Olszewski, A., Squires, K., Wolfe, K., Slocum, T., & Gillam, R. B. (2018). Improving narrative production in children with language disorders: An early-stage efficacy study of a narrative intervention program. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 49(2), 197–212. DOI: 10.1044/2017_LSHSS-17-0047.
11. Ibrahim, S. M., Sobhy, O. A., ElMaghraby, R. M., & Hamouda, N. H. (2025). Efficacy of a novel narrative intervention program for children with developmental language disorder: A pilot randomized controlled trial. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 112243. DOI: 10.1016/j.ijporl.2025.112243.
12. Petersen, D. B., et al. (2026). Immediate and maintained effects of explicit and contextualized narrative and expository language intervention for children with developmental language disorder. *Children*, 13.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.